

Kritik mot ett sjukhus för utlämnande av kopior av journalhandlingar avseende en avliden person

Anmälan

Advokaten AA inkom den 5 juni 2007 till JO med en anmälan som bl.a. riktades mot Karolinska universitetssjukhuset Huddinge. Klagomålen i denna del rörde att sjukhusets infektionsklinik den 16 maj 2006 hade lämnat ut journalhandlingar beträffande en patient, BB, till en företrädare för Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB (MSA). BB hade avlidit år 1998. AA gjorde i sin anmälan gällande att sjukhuset på grund av sekretess varit förhindrat att lämna ut journalhandlingarna och anförde att det som hade förekommit karaktäriserades av lättvindiga och okänsliga överväganden till men för den avlidne och dennes närstående, främst en dotter.

Av anmälan och bifogade handlingar framgick bl.a. följande. De utlämnade journalhandlingarna bestod av anteckningar förda i BB:s journal under perioden den 12 januari–den 5 juni 1998. På ett följebrev den 16 maj 2006 från sjukhuset till MSA:s företrädare hade kontorsassistenten CC gjort en handskrivnen notering enligt följande. ”Journalant. 1998 enl. Chefssekr DD som varit i kontakt med sjukhusjuristen.”

AA hade, inför sin anmälan till JO, per telefon tillfrågat CC vad som hade föranlett sjukhuset att lämna ut journalhandlingarna. Enligt AA hade CC därvid uppgett bl.a. att hon mindes att ”någon ringt den 16 maj 2006 och frågat om bevis för att BB varit inlagd”.

MSA var vid tiden för handlingsutlämnandet kärke i en tvist mot EE vid Attunda tingsrätt om bättre rätt till en tavla. EE bestred att MSA hade bättre rätt till tavlan, bl.a. med hänsyn till att han i slutet av maj 1998 hade gjort ett s.k. godtrosvörvär av tavlan från BB. MSA gav in de aktuella journalhandlingarna till tingsrätten som bevis för att styrka att EE inte hade kunnat förvärva tavlan från BB eftersom BB var inlagd på sjukhus vid den tidpunkt då försäljningen skulle ha skett.

I anmälan framfördes även klagomål mot Attunda tingsrätt angående handläggningen av det aktuella tvistemålet. Klagomålen i den delen behandlas av chefsJO Mats Melin i JO:s ärende dnr 2516-2007.

Utredning

JO rekviderade från sjukhusets infektionsklinik samtliga anteckningar i klinikens journal avseende BB. Vid granskningen kunde konstateras att det, i de journalhandlingar som kliniken tidigare hade lämnat ut till MSA, fanns ett flertal uppgifter om BB:s hälsotillstånd som typiskt sett anses som mycket sekretesskänsliga.

Ärendet remitterades till styrelsen för Karolinska universitetssjukhuset för utredning och yttrande. I remissen angavs att det av styrelsens yttrande särskilt borde framgå vem som fattade beslutet att lämna ut de aktuella journalhandlingarna och vilka överväganden som gjordes vid sekretessprövningen.

Som svar på JO:s remiss inkom en skrivelse från sjukhusdirektören FF, som enligt uppgift agerade på styrelsens uppdrag. I skrivelsen anfördes följande.

I mitten av maj månad år 2006 inkom en förfrågan från MSA till berörd klinik om att utföra en bestämd del av en journal, förd över en patient som avlidit den 29 juli 1998. På förfrågan uppgavs att ändamålet var att styrka att patienten vid ett bestämt tillfälle varit inlagd på sjukhuset och därför inte kunnat delta i en påstådd försäljning av en tavla.

Förfrågan om utlämnande ställdes till och handlades av numera pensionerade klinikchefssekreteraren DD. Via sin assistent ställde DD frågan till en av sjukhusets jurister om det var möjligt att lämna ut de begärda uppgifterna.

Med hänsyn tagen till den långa tid som förflutit sedan patienten avlidit gjordes bedömningen att ett utlämnande inte skulle kunna medföra någon risk för förtal av den avlidne eller missbrukas till skada för eller förklenande av den avlidnes anhöriga.

Denna bedömning låg till grund för beslutet att lämna ut den del av journalen som begärts.

Med anledning av svaret upprättades vid JO:s expedition en promemoria i vilken redovisades vad som hade kommit fram av utredningen i ärendet. Därefter anfördes bl.a. följande.

I FF:s skrivelse beskrivs kortfattat gången i det aktuella utlämnandeärendet. Något egentligt yttrande, dvs. en redogörelse för hur sjukhusstyrelsen ser på det inträffade, lämnas inte.

Ett antal frågor är alltjämt obesvarade.

1) Var MSA:s framställan vid telefonsamtalet den 16 maj 2006 en begäran om att få ta del av *handlingar*, dvs. de aktuella journalhandlingarna, eller kunde framställan förstås så att MSA endast ville ha *uppgift* om huruvida BB hade varit inlagd vid sjukhuset under den aktuella tidsperioden?

2) Enligt FF:s skrivelse ”handlades förfrågan om utlämnande av numera pensionerade klinikchefssekreteraren DD”. Vidare anges att en av sjukhusets jurister fick frågan om det var ”möjligt att lämna ut de begärda uppgifterna”. Såvitt får förstås, svarade juristen ja på den frågan. Var det klinikchefssekreteraren eller den icke namngivne sjukhusjuristen som var formellt ansvarig för den menprövning som sägs ha gjorts samt beslutet att lämna ut handlingen?

3) Under förutsättning att det var klinikchefssekreteraren som var formellt ansvarig för beslutet att lämna ut handlingarna – var, enligt sjukhusets delegationsordning, klinikchefssekreterare behörig att fatta beslut om utlämnande av journalhandlingar?

4) Hade sjukhusjuristen klart för sig att det rörde sig om utlämnande av journalhandlingar och inte endast uppgift ur handling – och hade denne, i så fall, tillgång till de aktuella journalhandlingarna vid sitt ställningstagande?

Efter en förnyad remiss inkom styrelsen med ett yttrande, som utgjordes av en tjänsteskrivelse undertecknad av sjukhusdirektören FF. I skrivelsen anfördes i huvudsak följande.

Med anledning av förnyad remiss [...] och efter det att Karolinska Universitetssjukhusets styrelse behandlat ärendet, framför jag följande svar på de frågor Justitieombudsmannen ställer. Svaren lämnas i den ordning frågorna ställts.

Fråga 1. Det har inte kunnat klarläggas om begäran gällde att få ta del av handlingar eller om det var en begäran om att få ta del av uppgiften om huruvida den person frågan gällde varit inlagd på sjukhuset under en bestämd tid.

Fråga 2 och 3. Det var varken klinikchefssekreteraren eller sjukhusjuristen som var formellt ansvarig för utlämnandet. Enligt den berörda klinikens beslutsordning ansvarar patientansvarig läkare för utlämnande av journalkopior.

Fråga 4. Enligt egen uppgift var sjukhusets jurist av den uppfattningen att begäran gällde uppgift ur handlingen, inte en begäran om ett utlämnande av handlingen i sin helhet.

Med anledning av det inträffade har jag uppdragit åt den administrativa direktören att göra en översyn av den berörda klinikens rutiner för utlämnande av journalkopior och andra allmänna handlingar.

Styrelsen uttalade för egen del att det var olyckligt att sjukhuset valde att lämna ut journalen i detta ärende i stället för att endast bekräfta till frågeställaren att personen varit inlagd på sjukhuset den aktuella tiden.

AA gavs tillfälle att kommentera remissvaret men hördes inte av.

JO hade inför sitt ställningstagande tillgång till handlingarna i JO:s ärende dnr 2516-2007.

I ett beslut den 30 september 2008 anförde *JO André* följande.

Bedömning

Rättslig reglering

Inom hälso- och sjukvården gäller enligt 7 kap. 1 c § första stycket sekretesslagen (1980:100) sekretess för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men.

Bestämmelserna om sekretess kompletteras av regler om personligt ansvar för röjande av sekretessen. Enligt 20 kap. 3 § brottsbalken ska den som uppsåtligt röjer uppgift, som han är pliktig att hemlighålla enligt lag eller annan författning, dömas för brott mot tystnadsplikt till böter eller fängelse i högst ett år. Begås sådan gärning av oaktsamhet är straffet böter. I ringa fall ska dock inte dömas till ansvar.

Gällde sekretess för de uppgifter som lämnades ut till MSA:s företrädare?

Hälso- och sjukvårdssekretessen består även efter det att den till vars förmån sekretessen gäller har avlidit. Utrymmet för sekretess beträffande avlidens

sjukjournal av hänsyn till den enskilde själv torde vara starkt begränsat (jfr RÅ 82 2:66). Sekretessen gäller emellertid även till förmån för närstående till den avlidne. Efter dödsfallet är det närmast fråga om att skydda efterlevande närstående mot att sådana uppgifter om den avlidne kommer till offentlig kännedom som de efterlevande med fog kan uppfatta som sårande. Det bör heller inte vara möjligt att lämna ut uppgifter som kan anses kränka den frid som tillkommer den avlidne (jfr 5 kap. 4 § brottsbalken, se beträffande resonemanget NJA 1987 s. 724).

De patientjournalhandlingar som lämnades ut till MSA:s företrädare innehåller på flera ställen uppgifter om BB:s hälsotillstånd som typiskt sett anses som mycket sekretesskänsliga. Även om det vid utlämnandetillfället hade gått nästan åtta år sedan BB avled, är uppgifterna av så känsligt slag att BB:s efterlevande dotter med fog skulle kunna uppfatta det som sårande att de gjordes offentliga. Enligt min bedömning omfattades de aktuella uppgifterna av sekretess till förmån för henne.

Handläggningen vid sjukhuset

MSA:s företrädare ringde den 16 maj 2006 till klinikchefssekreteraren DD vid sjukhusets infektionsklinik. Enligt vad sjukhuset uppger i remissvaret har det inte kunnat klarläggas om företrädaren då begärde att få ta del av de aktuella journalhandlingarna, eller om framställan kunde förstås så att MSA endast ville ha uppgift om huruvida BB hade varit inlagd vid sjukhuset under den aktuella tidsperioden.

Det förhållandet att de ifrågavarande journalhandlingarna lämnades ut i sin helhet talar i och för sig för att det var handlingarna som begäran avsåg. Vidare har rådmannen GG vid Attunda tingsrätt i ett yttrande i JO:s ärende dnr 2516-2007 uppgett att MSA gav in journalhandlingarna till tingsrätten, i det tvistemål som pågick där, för att visa att BB:s hälsotillstånd var så dåligt att någon försäljning av tavlan inte kunde ha ägt rum vid den av svaranden EE påstådda tidpunkten. Det ligger därför nära till hands att anta att MSA:s företrädare önskade få ta del av det som i journalen var dokumenterat rörande BB:s hälsotillstånd. Å andra sidan har den jurist vid sjukhuset, som kliniken kontaktade efter att framställningen hade gjorts, uppfattat det som att begäran enbart gällde uppgifter ur handlingarna och inte journalhandlingarna som sådana.

Det är inte meningsfullt att nu försöka bringa fullständig klarhet i vad begäran omfattade och vad som sades vid det aktuella telefonsamtalet. Jag vill här framhålla att det av den då gällande bestämmelsen i 7 § andra stycket patientjournalagen (1985:562) framgick att om en kopia av en journalhandling hade lämnats ut till någon, skulle det antecknas i patientjournalen vem som hade fått kopian och när denna hade lämnats ut. Jag har i ett tidigare beslut (se JO:s ämbetsberättelse 2002/03 s. 458 f.) uttalat som rekommendation att en muntlig framställan bör antecknas i journalen, bl.a. mot bakgrund av nyss nämnda bestämmelse (motsvarande bestämmelse återfinns numera i 3 kap. 11 § patientdatalagen, 2008:355). I journalen avseende BB finns inte någon dokumentation beträffande utlämnandet till MSA. Detta är en brist i sjukhusets handläggning.

Efter att DD hade mottagit framställan från MSA:s företrädare kontaktades en jurist vid sjukhuset med frågan om det var ”möjligt att lämna ut de begärda uppgifterna”. I FF:s första skrivelse anger han att DD kontaktade juristen ”via” sin kontorsassistent. Kontorsassistenten har dock gjort en notering på följebrevet till MSA som närmast ger vid handen att det var DD själv som tog kontakt. Under alla förhållanden svarade juristen uppenbarligen ja på den ställda frågan. Det är inte klarlagt om juristen då hade tillgång till journalhandlingarna. Han eller hon synes ha haft som utgångspunkt för sitt svar att MSA:s företrädare endast ville få uppgift om huruvida BB hade vårdats vid sjukhuset under den aktuella tidsperioden. Utifrån juristens svar lämnades emellertid hela den aktuella delen av journalen ut.

Det framgår inte närmare vilka besked de berörda tjänstemännen vid sjukhuset lämnade till varandra eller på vems initiativ handlingarna slutligen lämnades ut. Det kan dock konstateras att den aktuella delen av journalen lämnades ut i sin helhet och att utlämnandet inte föregicks av någon egentlig menprövning.

I remissvaret upplyses om att det enligt den berörda klinikens ”beslutsordning” är patientansvarig läkare som ansvarar för utlämnande av journalkopior. Inget har emellertid framkommit som tyder på att den patientansvariga läkaren hade del i handläggningen i detta fall. Sjukhusstyrelsen har inte kommenterat i remissvaret varför rutinerna frångicks i detta fall.

Sammanfattande bedömning

Den utredning, som sjukhuset har kommit in med i anledning av JO:s remisser, är knapphändig. Det är inte möjligt att få en heltäckande bild av händelseförloppet. Det är emellertid klarlagt att sjukhusets infektionsklinik den 16 maj 2006, efter en telefonkontakt samma dag, lämnade ut journalhandlingar avseende den tidigare patienten BB till en företrädare för MSA. Handlingarna bestod av journalanteckningar förda under första halvåret 1998. BB hade avlidit senare under det året. I handlingarna finns på flera ställen mycket känsliga uppgifter rörande BB:s hälsotillstånd. Som jag har anført ovan omfattades, enligt min bedömning, de uppgifterna av sekretess till förmån för BB:s efterlevande dotter.

Sjukhuset lämnade emellertid ut hela den aktuella delen av journalen utan att någon egentlig menprövning ägde rum. Handläggningen avvek från klinikens rutiner för utlämnande av journalkopior, eftersom den patientansvariga läkaren inte involverades.

Det som har kommit fram ger det sammantagna intrycket av en alltför lättvindig hantering av ärendet från sjukhusets sida. Det är möjligt att den omständigheten att BB hade varit avliden i flera år innebar att de berörda tjänstemännen fick uppfattningen att ärendet var av enkel beskaffenhet och därför inte behandlade det med tillbörlig omsorg och noggrannhet.

Jag övervägde i ett inledande skede av ärendets handläggning om det fanns skäl att utkräva straffrättsligt ansvar för någon tjänsteman vid sjukhuset. Omständigheterna är emellertid sådana att jag inte fann anledning att gå vidare på det sättet. Jag vill

emellertid betona att jag ser mycket allvarligt på sjukhusets bristfälliga handläggning.

Sjukhusdirektören FF har uppgett att han har uppdragit åt den administrativa direktören att göra en översyn av den berörda klinikens rutiner för utlämnande av journalkopior och andra allmänna handlingar. Jag förutsätter att sjukhusledningen också, för berörd personal vid sjukhuset, påtalar vikten av noggrannhet och av att rutinerna följs i varje enskilt fall.

Med den mycket allvarliga kritik som har uttalats avslutas ärendet.